

Jämställdhet inom utbildning och forskning

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 34 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2003, vilka tar upp jämställdhetsfrågor inom utskottets område.

Motionsyrkandena behandlar jämställdhetsarbetet i förskola och skola samt jämställdhetsfrågor inom grundläggande högskoleutbildning och i forskning och forskarutbildning.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

I betänkandet finns reservationer från Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna samt särskilda yttranden från Moderata samlingspartiet och Vänsterpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Utskottets överväganden	7
Jämställdhet inom förskolan.....	7
Jämställdhet i grundskolan och inom gymnasieskolan	8
Jämställdhet inom högskolan.....	11
Jämställdhetsarbetet inom högskolan m.m.	11
Genusperspektiv i medicinska m.fl. utbildningar	12
Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären	13
Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m.....	15
Reservationer.....	17
1. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – fp	17
2. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – kd.....	17
3. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – c.....	18
4. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – mp.....	19
5. Utformningen av läromedel (punkt 3) – c.....	19
6. Jämställdhetslagens tillämpning i skolan (punkt 4) – fp, c, mp.....	20
7. Jämställdhet inom högskolan (punkt 5) – kd	20
8. Jämställdhet inom högskolan (punkt 5) – c	21
9. Åtgärder mot diskriminering i högskolan (punkt 6) – fp, mp.....	21
10. Genusperspektiv i medicinska m.fl. utbildningar (punkt 7) – fp	21
11. Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären (punkt 8) – kd	22
12. Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären (punkt 8) – fp, c	23
13. Kvinnliga doktoranders utsatthet (punkt 9) – kd, mp	23
14. Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m. (punkt 10) – kd.....	24
Särskilda yttranden.....	25
1. Jämställdhet inom utbildning och forskning – m.....	25
2. Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m. (punkt 10) – v.....	25
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag.....	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Jämställdhet i förskolan

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub352,
2003/04:Ub371,
2003/04:Ub382 yrkande 1 samt
2003/04:Ub438 yrkande 15.

2. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub271 yrkande 16,
2003/04:Ub367 yrkande 22,
2003/04:Ub388 yrkande 19,
2003/04:Ub392 yrkande 22,
2003/04:Ub439 yrkande 5 samt
2003/04:A302 yrkande 4.

Reservation 1 (fp)
Reservation 2 (kd)
Reservation 3 (c)
Reservation 4 (mp)

3. Utformningen av läromedel

Riksdagen avslår motion
2003/04:A302 yrkande 6.

Reservation 5 (c)

4. Jämställdhetslagens tillämpning i skolan

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub271 yrkande 19 samt
2003/04:A302 yrkande 3.

Reservation 6 (fp, c, mp)

5. Jämställdhet inom högskolan

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub319,
2003/04:Ub390 yrkande 6 samt
2003/04:Ub499 yrkande 10.

Reservation 7 (kd)

Reservation 8 (c)

6. Åtgärder mot diskriminering i högskolan

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub414 yrkande 20.

Reservation 9 (fp, mp)

7. Genusperspektiv i medicinska m.fl. utbildningar

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub350 yrkande 2,
2003/04:Ub354,
2003/04:Ub359 samt
2003/04:A302 yrkande 1.

Reservation 10 (fp)

8. Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub390 yrkande 25,
2003/04:Ub509 yrkande 2 samt
2003/04:A371 yrkande 25.

Reservation 11 (kd)

Reservation 12 (fp, c)

9. Kvinnliga doktoranders utsatthet

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub509 yrkande 5.

Reservation 13 (kd, mp)

10. Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2003/04:Ub350 yrkandena 1, 3, 4 och 5,

2003/04:Ub420,

2003/04:Ub465,

2003/04:Ub509 yrkande 4,

2003/04:So394 yrkande 11 samt

2003/04:A371 yrkande 4.

Reservation 14 (kd)

Stockholm den 9 september 2004

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp), Sten Tolgfors (m), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c), Sören Wibe (s), Tobias Billström (m), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Göran Persson i Simrishamn (s), Per Bill (m) och Christer Erlandsson (s).

Redogörelse för ärendet

Under allmänna motionstiden 2003 väcktes 34 motionsyrkanden rörande jämställdhet inom utbildning och forskning. Dessa behandlas i detta betänkande.

Motionsyrkandena handlar om jämställdhetsarbetet i förskola och skola samt om jämställdhetsfrågor inom grundläggande högskoleutbildning och i forskning och forskarutbildning.

Förslagen i motionerna återges i *bilaga*.

Utskottets överväganden

Jämställdhet inom förskolan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden rörande arbetet med jämställdhet inom förskolan. Utskottet hänvisar till gällande bestämmelser, vidtagna och pågående åtgärder samt utredningsarbete.

Motioner

Synpunkter på jämställdhetsarbetet i förskolan och hur detta kan förbättras förs fram i flera motioner.

Kristdemokraterna understryker i motion 2003/04:Ub438 yrkande 15 vikten av jämställdhetsprojekt inom förskolan, där förskolepersonal får möjlighet att reflektera över sitt beteende gentemot pojkar respektive flickor i olika situationer. I motion 2003/04:Ub382 (fp) yrkande 1 framförs att såväl kommunala som fristående förskolor skall omfattas av obligatoriska feministiska jämställdhetsplaner för förskolan. Obligatoriska feministiska jämställdhetsplaner på dagis är ett första steg för att luckra upp könsrollerna och skapa ett friare samhälle, skriver motionärerna. I motion 2003/04:Ub371 (fp) framhåller motionären att förskolans läroplan måste ses över så att samtliga förskolor får i uppdrag att genomföra feministiska jämställdhetsplaner. Jämställdhetsarbetet måste genomsyra pedagogiken samt integreras inom den ordinarie verksamheten. Motionären är kritisk till den av regeringen inrättade jämställdhetsdelegationen och anser att ansvaret för att förstärka jämställdhetsarbetet i förskolorna bör vara underställt Myndigheten för skolutveckling. Jämställdhet måste integreras inom den ordinarie undervisningen. I motion 2003/04:Ub352 (s) välkomnas den jämställdhetsdelegations insatser som regeringen planerar att inrätta. Motionären anser att de insatser som delegationen skall ägna sig åt är mycket viktiga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Målet för jämställdhetsarbetet finns tydligt formulerat i de nationella styrdokumenterna. Förskolans verksamhet skall utformas i överensstämmelse med grundläggande nationella värden. Kommunerna ansvarar för att förskolepersonal har kunskap om de föreskrifter som gäller för förskolan.

Av förskolans läroplan, Lpfö 98, framgår att jämställdhet mellan könen tillhör de värden som förskolan skall hålla levande i arbetet med barnen.

Regeringen fattade den 14 augusti 2003 beslut att tillsätta en jämställdhetsdelegation (dir. 2003:101) i syfte att uppmärksamma, intensifiera och utveckla arbetet med jämställdhet mellan könen i förskolan. Uppdraget gäller

både kommunala och fristående förskolor. Pojkars och flickors livsutrymme får, enligt regeringen, inte begränsas av könsspecifika normer och värderingar. Delegationen för jämställdhet i förskolan påbörjade arbetet i december 2003. Uppdraget löper t.o.m. den 30 juni 2006. Delegationens uppgift är att lyfta fram, förstärka och utveckla jämställdhetsarbetet i förskolan genom att bl.a. fördela medel till jämställdhetsprojekt. Delegationen skall också lyfta fram goda exempel på insatser i Sverige och i andra länder för att stimulera fler män att söka sig till utbildningar med inriktning mot barn och arbete i förskolan samt att aktivt arbeta för att behålla män som redan arbetar i förskolan. Delegationen skall också välja ut och dokumentera ett antal förskolors jämställdhetsarbete och sprida dessa kunskaper och erfarenheter, sammanställa den kunskap om jämställdhet och genus som finns i dag och se till att den når ut i förskolan samt identifiera det kunskapsbehov som finns när det gäller förskolans arbete med jämställdhet. Dessutom skall delegationen undersöka vilken utbildning i genuskunskap och jämställdhet som blivande förskollärare får ta del av på lärarhögskolorna. Delegationen skall också föreslå lämpliga insatser för hur ett långsiktigt jämställdhetsarbete för förskolan skall utvecklas och stärkas.

För delegationens arbete avsätts sammanlagt 12,5 miljoner kronor under perioden den 1 december 2003 till den 30 juni 2006 (prop. 2003/04:1 utgiftsområde 16 s. 68). Delegationen för jämställdhet i förskolan har hittills delat ut 2,5 miljoner till 18 projekt för jämställdhetsarbete i förskolan.

Sedan år 2002 finns särskilda medel avsatta för att utbilda pedagogiska resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. Målet har varit att det år 2004 skall finnas minst en sådan resursperson i varje kommun. Utbildningen bedrivs på uppdrag av Myndigheten för skolutveckling av de nationella värdegrundscentrummen vid Göteborgs och Umeå universitet. Denna utbildning omfattar både förskolan och grund- och gymnasieskolan.

Utskottet anser att arbetet för ökad jämställdhet inom förskolan är mycket angeläget för förskolans utveckling. Utskottet avvisar förslaget om feministiska jämställdhetsplaner mot bakgrund av att Delegationen för jämställdhet i förskolan som ovan nämnts har till uppgift att föreslå lämpliga insatser för hur ett långsiktigt jämställdhetsarbete för förskolan skall utvecklas och bedrivas.

Jämställdhet i grundskolan och inom gymnasieskolan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden avseende arbetet med jämställdhet i grundskolan, jämställdhetslagens tillämpning samt läroböckers utformning. Utskottet hänvisar till gällande bestämmelser, vidtagna och pågående åtgärder samt utredningsarbete.

Jämför reservationerna 1 (fp), 2 (kd), 3 (c), 4 (mp), 5 (c) samt 6 (fp, c, mp).

Motioner

Frågor om **jämställdhetsarbetet i grund- och gymnasieskolan** behandlas i flera motioner.

Folkpartiet understryker i motion 2003/04:Ub367 yrkande 22 vikten av att all undervisning skall genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Ett aktivt jämställdhetsarbete behöver bedrivas på många fronter och med olika innehåll och metoder, anser motionärerna. Samma yrkande återfinns i Folkpartiets motion 2003/04:Ub388 yrkande 19, där det särskilt framhålls att ett jämställdhetsperspektiv måste genomsyra allt arbete i skolan, i relationen mellan elever och lärare, i skolans ledning, i styrdokument samt i lärarutbildningen. Kristdemokraterna påpekar i motion 2003/04:Ub439 yrkande 5 att flickors och pojkars olika sätt att uttrycka sig både verbalt och med kroppsspråk måste uppmärksammas. Jämställdhet är, enligt motionärerna, en av de viktigaste frågorna som behöver etisk belysning i skolan. Centerpartiet anser i motion 2003/04:Ub392 yrkande 22 att jämställdhetsplaner bör upprättas på landets alla skolor. I motion 2003/04:A302 yrkande 4 begär Centerpartiet att regeringen tar initiativ till att utforma ett samlat program för ökad jämställdhet i skolan. Motionärerna understryker också vikten av **utformningen av läromedel** ur ett jämställdhetsperspektiv (yrkande 6). I motion 2003/04:Ub271 yrkande 16 framhåller Miljöpartiet vikten av jämställdhet i skolan och inom idrottsrörelsen. I motionen framförs att barn tidigt tar till sig ett synsätt som läser fast båda könen i ett traditionellt tänkande.

Centerpartiet skriver i motion 2003/04:A302 yrkande 4 att liknande villkor som finns i **jämställdhetslagen** även bör gälla för elever i grundskolan och gymnasieskolan. Miljöpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub271 yrkande 19 att jämställdhetslagen skall gälla fullt ut även inom skolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Utskottet har tidigare vid behandling av motsvarande motionsyrkanden angående **jämställdhetsarbetet**, senast i betänkande 2002/03:UbU6, konstaterat att frågan om jämställdhet inom skolan har uppmärksamats och tydliggjorts under senare år. Jämställdhet är ett prioriterat område för skolan.

Förskolans och skolans arbete för ökad jämställdhet behandlas i skollagen, läroplanerna, jämställdhetslagen och i FN:s barnkonvention. Målen för jämställdhetsarbetet finns tydligt formulerade i de nationella styrdokument. I grundskolans kursplaner eftersträvas också att skolans värdegrund, däribland jämställdhet som en fråga om demokrati, skall genomsyra undervisningen i alla ämnen. Kommunerna ansvarar för att lärare, förskollärare och fritidspedagoger har kunskap om de föreskrifter som gäller för skolväsendet samt får kompetensutbildning i dessa frågor. I läroplanen tilldelas dessutom rektor särskilt ansvar för jämställdhet som ämnesövergripande kunskapsområde.

Därtill har en rad åtgärder vidtagits på nationell nivå för att stödja och stimulera det lokala jämställdhetsarbetet. Jämställdhet är ett av tre prioriterade områden för Myndighetens för skolutveckling generella uppdrag. Som

nämnts i föregående avsnitt har regeringen avsatt medel för att utbilda resurspersoner i jämställdhet och genuskunskap. För att ytterligare stödja utvecklingen av jämställdhetsarbete i skolan planerar Myndigheten för skolutveckling att bl.a. under läsåret 2004/05 anordna regionala mötesplatser för genuspedagoger, mediepedagoger samt lärare och annan skolpersonal.

Som exempel på ytterligare insatser kan nämnas att Myndigheten för skolutveckling har givit ut ett stödmaterial för lärare och skolpersonal *Jag är starkare än du tror – Hur skolor stöttar flickor och möter familjer* angående situationen för flickor och pojkar i miljöer starkt präglade av patriarkala värderingar och om skolans roll för dessa barn.

Skolansvarsutredningen föreslår i sitt betänkande *Skolans ansvar för kränkningar av elever* (SOU 2004:50) en ny lag som förbjuder diskriminering och kränkning av skolelever. Jämställdhetsombudsmannen föreslås, tillsammans med Skolverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Handikappombudsmannen, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning samt Barnombudsmannen, få tillsyn över lagen. Enligt förslaget blir kommuner och andra som driver skolverksamhet skadeståndsskyldiga mot elev som skolan diskriminerar på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder.

Lagförslaget omfattar också mobbning eller kränkning som begås av andra elever eller av skolans personal. Remisstiden för förslaget löper till oktober 2004. Lagen skall enligt förslaget träda i kraft den 1 januari 2005. I detta sammanhang erinras också om det arbete som för närvarande pågår inom Regeringskansliet med anledning av Skollagskommitténs betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121).

Jämställdhetsombudsmannen har under åren 2001–2003 med finansiellt stöd från regeringen genomfört ett jämställdhetspedagogiskt projekt, publicerat i en skolhandbok. Därtill arrangerar myndigheten bl.a. konferenser och seminarier om hur skolan kan stärka sitt jämställdhetsarbete.

I regeringens proposition *Kunskap och kvalitet – elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan* (prop. 2003/04:140) föreslås att vissa generella perspektiv, såsom genusperspektiv, utöver de fyra perspektiv som finns i läroplanen i dag, skall beaktas när program mål och kursplan utformas. Genom att integrera ett genusperspektiv i utbildningen ges eleverna bl.a. bättre möjligheter att upptäcka och motverka diskriminerande och ojämställda förhållanden i samhället.

Utskottet kan inte nog understryka vikten av att skolan till eleverna förmedlar de demokratiska värdena, inbegripet jämställdhet mellan kvinnor och män. Arbetet för jämställdhet i skolan handlar om att motverka traditionella könsroller och ge eleverna likvärdiga möjligheter och villkor att utvecklas oberoende av kön. Jämställdhet ingår i samhällets värdegrund och skall genomsyra all verksamhet i skolan. Utskottet ser därför positivt på det arbete som pågår för att intensifiera skolans arbete i dessa frågor.

Centerpartiets yrkande om **läromedlens utformning** behandlades även vid förra riksmötet och avslogs med hänvisning bl.a. till kommunernas ansvar och till den förstärkta kvalitetsgranskningen av skolan (bet. 2002/03:UbU6 s. 24).

När det gäller **jämställdhetslagen** påminner utskottet om att en kommitté för närvarande arbetar med en översyn av hela diskrimineringslagstiftningen (dir. 2002:11). Frågan om skolan skall omfattas av lagstiftningen mot diskriminering ingår i kommitténs uppdrag, som skall redovisas senast i december 2004.

Jämställdhet inom högskolan

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden rörande jämställdhetsarbete inom högskolan, förslag att studenter vid högskolan skall jämföras med arbetstagare i de delar av arbetsrätten som rör integritet och arbetsskydd, åtgärder mot könsdiskriminering samt motioner rörande genusperspektiv i medicinska m.fl. utbildningar. Utskottet hänvisar till gällande bestämmelser, vidtagna och pågående åtgärder samt visst utredningsarbete.

Jämför reservationerna 7 (kd), 8 (c), 9 (fp, mp) samt 10 (fp).

Jämställdhetsarbetet inom högskolan m.m.

Motioner

Två motionsyrkanden berör **jämställdhetsarbetet inom högskolan**. Kristdemokraterna framhåller i motion 2003/04:Ub499 yrkande 10 att jämställdhet är en fråga om erkännande, rättvisa och kvalitet i den högre utbildningen. Ur ett kunskapsperspektiv kan mans- och kvinnodominerade student-, lärar- och forskargrupper förlora infallsvinklar till problem och möjliga lösningar. I motion 2003/04:Ub390 yrkande 6 understryker Centerpartiet att ett aktivt jämställdhetsarbete är viktigt för att behålla en hög kvalitet på den högre utbildningen. En ökning av andelen kvinnor är viktig för att behålla en hög kvalitet på den högre utbildningen.

Folkpartiet förespråkar i motion 2003/04:Ub414 yrkande 20 åtgärder för att **stoppa könsdiskrimineringen**. Män och kvinnor skall ha samma, inte bara formella utan självfallet också reella, möjligheter att göra sig gällande i den akademiska världen. All form av diskriminering skall bekämpas, skriver Folkpartiet. I motion 2003/04:Ub319 (c) framförs att studenter vid högskolor skall jämföras med arbetstagare i de delar av arbetsrätten som rör integritet och arbetsskydd liksom hela jämställdhetslagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I högskolelagens (1992:1434) 1 kap. 5 § föreskrivs att jämställdhet mellan kvinnor och män alltid skall iaktas och främjas i universitetens och högskolornas verksamhet. Lärosätena skall inom ramen för detta arbeta för en jämn könsfördelning bland såväl studenter som personal. Universitet och högskolor har i uppdrag att redovisa vilka särskilda åtgärder som vidtagits för att få en jämnare könsfördelning inom både grund- och forskarutbildningen. Högskoleverkets årsrapport 2004 visar bl.a. att flertalet utbildningar har en ojämn eller mycket ojämn könsfördelning och att könsfördelningen blir alltmer skev. Andelen manliga studenter beräknas till ca 39 %. Drygt 60 % av alla examina avläggs av kvinnor.

Inom forskarutbildningen är könsfördelningen bland nybörjarna jämn: 48 % kvinnor och 52 % män. Under den senaste tioårsperioden har antalet kvinnor som börjar i forskarutbildning ökat med 80 %. Andelen kvinnor bland dem som avlägger doktorsexamina har under samma period ökat från 30 till 45 %. Stora skillnader förekommer dock mellan olika ämnen.

Universitetens och högskolornas årsredovisningar visar att stora insatser görs för att öka andelen kvinnor på mansdominerande utbildningar.

Högskoleverket har i uppgift att inom sitt verksamhetsområde verka för jämställdhet. Inom Högskoleverket finns även ett jämställdhetsråd med uppgift att särskilt arbeta med dessa frågor. Rådet har bl.a. till uppgift att stödja pedagogiskt utvecklingsarbete vid universitet och högskolor.

Studenter vid universitet och högskolor omfattas inte av jämställdhetslagen (1999:133) som bygger på det s.k. civilrättsliga arbetstagarbegreppet, där arbetsåtagandet skall bl.a. vara frivilligt och parternas rättsförhållande i princip utgå från ett avtal, anställningsavtalet. Lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan infördes i syfte att stärka studenternas skydd mot diskriminering samt motverka diskriminering bl.a. på grund av könstillhörighet i högskolan. Som sagts i det föregående pågår en utredning om en eventuell samordning av all diskrimineringslagstiftning (dir. 2002:11).

Genusperspektiv i medicinska m.fl. utbildningar

Motioner

I flera motioner framförs kravet på ett köns- och/eller ett genusperspektiv inom läkarlinjen och vissa andra utbildningar. I motion 2003/04:Ub350 yrkande 2 framhåller Kristdemokraterna att läkarutbildningen och alla vårdutbildningar bör åläggas att ha ett könsperspektiv i undervisningen. Även i motion 2003/04:Ub345 (s) framläggs krav på obligatoriskt köns- och genusperspektiv i läkarutbildningen. Om läkarutbildningen i framtiden präglas av ett köns- och genusperspektiv kommer det, enligt motionären, inte framöver att vara sluppen som avgör om den läkare som en kvinna möter har tillräcklig kunskap om kvinnors sjukdomar, hälsa och livsvillkor. Också i motion 2003/04:Ub359 (kd) framhålls att genusperspektivet bör bli obligatoriskt inom läkarutbildningen. Det måste, hävdar motionärerna, finnas centrala mål

för läkarutbildningen som gör det obligatoriskt för alla blivande läkare att inhämta kvalitativt lika kunskaper om kvinnor och män. I motion 2003/04:A302 (c) yrkande 1 påpekar motionärerna att genusperspektivet behöver förtydligas i utbildningen av lärare för förskolan och skolan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Av examensbeskrivningarna i högskoleförordningen (1993:100) framgår att studenten för erhållande av läkarexamen respektive sjuksköterskeexamen skall ha förvärvat kännedom om förhållanden i samhället som påverkar kvinnors och mäns hälsa.

I universitetens och högskolornas övergripande uppdrag att utveckla kvaliteten i utbildning och forskning ingår att aktivt arbeta med undervisningens förnyelse och det pedagogiska utvecklingsarbetet. Vikten av att jämställdhets- och genuskunskap skall ingå i den pedagogiska utbildningen har lyfts fram av regeringen i regleringsbrev för universitet och högskolor under många år.

Högskoleverket har nyligen (2004-06-29) avrapporterat regeringsuppdraget *Genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor*. Uppdraget har bestått i att kartlägga hur frågor om genusperspektiv och mäns våld mot kvinnor beaktas i elva utbildningar, nämligen de utbildningar som leder till examen som barnmorska, juris kandidat, läkare, lärare, psykolog, psykoterapeut, sjuksköterska, socionom, tandläkare, teologie kandidat samt social omsorgsutbildning. Bakgrunden till utredningsuppdraget är bl.a. propositionen *Kvinnofrid* (1997/98:55). I propositionen betonas vikten av att de som arbetar inom dessa områden har kompetens, kan upptäcka problem samt bemöta utsatta kvinnor på rätt sätt. Högskoleverket föreslår att regeringen överväger att föra in krav på kunskap om mäns våld mot kvinnor i examensordningens skrivningar i vissa av ovan nämnda utbildningar. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I examensordningen (bilaga 2 till högskoleförordningen, 1993:100) anges bland målen för lärarexamen att den studerande skall kunna inse betydelsen av könsskillnader i undervisningssituationer och vid presentation av ämnesstoffet. En utvärdering av den nya lärarutbildningen pågår för närvarande inom Högskoleverket.

Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden rörande jämställdhetsarbete inom forskningen samt kvinnliga doktoranders utsatthet. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete.

Jämför *reservationerna 11 (kd), 12 (fp, c) samt 13 (kd, mp)*.

Motioner

Kristdemokraterna framför i motion 2003/04:Ub509 yrkande 2 att karriärvägarna inom forskningen måste förbättras så att familjebildning och forskarkarriär kan förenas. Detta är en viktig förutsättning för att tillgodose den ökade efterfrågan på yngre medarbetare med lång och kvalificerad högskoleutbildning, anser motionärerna. Även i Centerpartiets motion 2003/04:Ub390 yrkande 25 hävdas vikten av **jämställdhet inom forskarvärlden**. Detta ses som en viktig förutsättning för att öka andelen kvinnor i den högre utbildningen och få kvinnor att satsa på den akademiska karriären. Genomförandet av doktorandtjänster och en satsning på mellantjänster ses i motionen som de två enskilt viktigaste åtgärderna för att stimulera kvinnor att påbörja den akademiska karriären. Kristdemokraterna begär i motion 2003/04:A371 yrkande 25 att regeringen uppdrar åt Högskoleverket att upprätta en handlingsplan för att bryta ned de traditionella könsmaktsstrukturerna på högskolor och universitet samt verka för att det blir möjligt även för kvinnliga forskarstuderande att bilda familj och skaffa barn under studietiden. Enligt motionärerna betraktar många kvinnliga doktorander det som uteslutet att bli gravida och få barn under sin utbildningstid bl.a. för att detta skulle påverka möjligheterna att få utbildningsbidrag.

Kristdemokraterna understryker i motion 2003/04:Ub509 yrkande 5 **kvinnliga doktoranders utsatthet**. Kvinnliga doktorander uppfattar, menar motionärerna, sin studiesituation som mer utsatt än vad manliga doktorander gör. Kvinnorna känner sig därtill mindre accepterade av forskarkollektivet, och studiemiljön känns mindre positiv, skriver motionärerna. Situationen för kvinnliga forskare måste därför ses över och alla former av sexuella trakasserier måste kraftfullt beivras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Antalet kvinnor som börjar en forskarutbildning har ökat med 80 % de senaste tio åren. Det har medfört en stor förändring i könsfördelningen, som har blivit allt jämnare. Högskoleverkets senaste årsrapport visar att andelen kvinnor som började forskarstudera var 48 % av de totalt 3 900 studenter som påbörjade forskarutbildningen läsåret 2002/03.

Universitet och högskolor har genom regleringsbrev och återrapporteringskrav i uppdrag att redovisa de särskilda åtgärder som vidtagits för att få en jämnare könsfördelning i både grund- och forskarutbildningar med ojämn könsfördelning, vid rekrytering och befordran av lärare och vid rekrytering av dekaner, prefekter, studierektorer eller motsvarande. I den högskolepedagogiska utbildning som alla lärosäten skall erbjuda alla anställda lärare som saknar sådan utbildning skall också ingå bl.a. jämställdhet och genuskunskap.

Forskarutbildningsutredningen behandlar i sitt betänkande *En ny doktorsutbildning – kraftsamling för excellens och tillväxt* (SOU 2004:27) jämställdhetsfrågan ur ett kvalitetsperspektiv. Enbart jämn könsfördelning är inte till-

räckligt, utan förutsättningar och strukturer måste också bli bättre anpassade till både mäns och kvinnors behov. Utredningen konstaterar bl.a. att kvinnor successivt försvinner från den akademiska arenan. I många fall upplever de att de missgynnas av systemet inom akademien och i stället för att ge sig in i osäkra konkurrensförhållanden väljer de andra arbetsplatser utanför universitet och högskola. Undersökningar om bakgrunden tyder inte på att det främst har med barn och familj att göra, skriver utredningen, utan snarare en ovilja att gå in i de manliga strukturer som akademien präglas av enligt många rapporter. Utredningen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av 39 rektorer vid landets universitet och högskolor är i dag elva kvinnor. I en rapport från Högskoleverket *Högskolans ledare – om rektorsroller och rektorstillställningar* (2004) föreslås att lärosätena ökar ansträngningarna för att bredda rekryteringsbasen genom att sätta upp rekryteringsmål för ett högre antal kvinnor som ledare på mellannivå, exempelvis som prefekter och dekaner.

Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden angående genusperspektiv inom medicinsk forskning, bedömning av forskningspolitiken ur ett klass- och könsperspektiv m.m.

Jämför *reservation 14 (kd)*.

Motioner

Flera motioner framför behovet av ökad forskning kring kvinnors sjukdomar samt att ett genusperspektiv bör införas inom vården. Kristdemokraterna framför i motion 2003/04:A371 yrkande 4 behovet av en ökad forskning på äldre kvinnors hälsa, sjukdom och medicinanvändning. I motionen hävdas att kvinnor och män ibland behandlas olika trots att de uppvisar samma sjukdomssymtom. Vidare hävdas att kvinnor oftare blir feldiagnostiserade och kan få sämre behandling än män vid t.ex. hjärtinfarkter. I motionen framförs oro över de rapporter som visar att män oftare får nya och dyrare läkemedel än kvinnor. Anslagen till forskning om kvinnors hälsa, sjukdom och medicinanvändning behöver därför, enligt motionärerna, ökas. Kristdemokraterna betonar i motion 2003/04:Ub509 yrkande 4 vikten av ett genusperspektiv på forskningens villkor. Lärosätena måste ta ansvar för att de som styr högskoleläraarna är väl förtrogna med jämställdhetsfrågor och genusperspektiv, heter det i motionen. I Folkpartiets motion 2003/04:Ub350 föreslås att ingen forskning om människokroppen, annat än i undantagsfall, får baseras på en population bestående av mindre än 40 % av vardera könet för att få statliga anslag beviljade (yrkande 1) samt att en grupp bör tillsättas med uppdrag att se över de forskningsanslag som ges samt att tillse att dessa tillvaratar könspektivet (yrkande 3). I samma motions yrkande 4 och yrkande 5 framförs att ett

kvinnoforskningscentrum för vården bör förläggas till Göteborg samt att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att se över forskningen om kvinnor i vården. Vänsterpartiet begär i motion 2003/04:So394 yrkande 11 en bedömning av forskningspolitiken ur ett klass- och könsperspektiv. Det är betydelsefullt att vid prövning av forskningsanslag inom området hälso- och sjukvård anlägga ett köns- och klassperspektiv, skriver Vänsterpartiet. I motion 2003/04:Ub420 (s) konstateras att det behövs bättre forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa. Även i motion 2003/04:Ub465 (s) understryks vikten av ett kvinnoperspektiv i forskningen. Det är inte rimligt att hälften av befolkningen ges mindre utrymme inom medicinsk forskning, skriver motionärerna. De köns-specifika perspektiven har inte studerats och dokumenterats tillräckligt. Motionärerna drar slutsatsen att ett genderperspektiv behövs som genomsyrar all forskning och utbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Vetenskapsrådet har enligt sin instruktion (SFS 2000:1199) till uppgift att verka för att genusperspektiv får genomslag i forskningen. För insatserna disponeras minst 10 miljoner kronor budgetåret 2004. En tvärvetenskaplig kommitté arbetar med att bereda ansökningar samt att främja och informera om genusforskning. På kommitténs förslag beslutade Vetenskapsrådet att utlysning av medel för år 2004 skulle avse teori- och begreppsutveckling inom genusvetenskap.

I sammanhanget bör också nämnas att Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet verkar som en samlande och nationell resurs för genusforskningen. Nationella sekretariatet för genusforskning startade år 1998 och finansieras genom särskilda medel till Göteborgs universitet.

Högskoleverket har nyligen publicerat skriften *Genusperspektiv på medicinen – två decenniers utveckling av medvetenheten om kön och genus inom medicinsk forskning och praktik*.

Såsom tidigare nämnts skall student för erhållande av läkarexamen respektive sjuksköterskeexamen enligt högskoleförordningen (1993:100) ha förvärvat kännedom om förhållanden i samhället som påverkar kvinnors och mäns hälsa.

Enligt utskottets uppfattning är det självklart att könsspecifika skillnader måste uppmärksammas både vid forskning och vid klinisk läkemedelsprövning.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – fp av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub367 yrkande 22 och

2003/04:Ub388 yrkande 19

samt avslår motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 16,

2003/04:392 yrkande 22,

2003/04:Ub439 yrkande 5 samt

2003/04:A302 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning. Ett aktivt jämställdhetsarbete behöver bedrivas på många fronter och med olika innehåll och metoder. Pedagogik och metodik måste anpassas så att såväl kvinnliga som manliga elever kan intressera sig och aktivt ta del av undervisningen. Skolan spelar en viktig roll för att betona flickors och pojkars rätt att bli jämställt behandlade. För att skolan skall lyckas med detta viktiga arbete måste skolan i sig bli mer jämställd. Ett jämställdhetsperspektiv måste genomsyra allt arbete i skolan, i relationen mellan elever och lärare, i skolans ledning, i styrdokument samt i lärarutbildningen.

2. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – kd av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub439 yrkande 5

samt avslår motionerna
 2003/04:Ub271 yrkande 16,
 2003/04:Ub367 yrkande 22,
 2003/04:Ub388 yrkande 19,
 2003/04:Ub392 yrkande 22 samt
 2003/04:A302 yrkande 4.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att jämställdheten i skolan bör öka. Flickors och pojkars olika sätt att uttrycka sig både verbalt och med kroppsspråk måste uppmärksammas. Jämställdhet är en av de viktigaste frågor som behöver etisk belysning i skolan. Skolan bör aktivt uppmuntra såväl flickor som pojkar att söka sig till yrken eller branscher som domineras av motsatt kön.

3. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2003/04:Ub392 yrkande 22 och
 2003/04:A302 yrkande 4
 samt avslår motionerna
 2003/04:Ub271 yrkande 16,
 2003/04:Ub367 yrkande 22,
 2003/04:Ub388 yrkande 19 och
 2003/04:Ub439 yrkande 5.

Ställningstagande

Centerpartiet anser att jämställdhetsplaner bör upprättas på landets alla skolor. Jämställdhetsarbetet måste börja i tidig ålder. En "ojämställd" skola bevarar könsroller och begränsar individers livsutrymme. Elevers skydd måste stärkas och liknande lagstiftning som jämställdhetslagen måste därför gälla även dem. Vi anser också att jämställdhetslagstiftningen skall vara tillämplig i skolsystemets samtliga stadier. Liknande villkor som finns i jämställdhetslagen bör även gälla för elever inom grundskola och gymnasium. Regeringen bör vidare ta initiativ till att, i samverkan med lärarnas organisationer, utforma ett samlat program för ökad jämställdhet i skolan.

4. Jämställdhet i grundskolan och i gymnasieskolan (punkt 2) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub271 yrkande 16

samt avslår motionerna

2003/04:Ub367 yrkande 22,

2003/04:Ub388 yrkande 19,

2003/04:Ub392 yrkande 22,

2003/04:Ub439 yrkande 5 samt

2003/04:A302 yrkande 4.

Ställningstagande

Miljöpartiet anser att jämställdhet i skolan och inom idrottsrörelsen bör uppmärksammas. Forskning gjord av Idrottshögskolan visar att barn tidigt tar till sig ett synsätt som låser fast båda könen i ett traditionellt tänkande. Redan i sju-åtta-årsåldern finns många stereotypa uppfattningar hos barn som t.ex. att flickor är sämre i idrott än pojkar. Tjejer är rädda i många sammanhang: för att gå på toaletten, passera genom korridoren, bli fasthållen m.m. Detta ger tjejer en känsla av underlägsenhet och killarna makt.

5. Utformningen av läromedel (punkt 3) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:A302 yrkande 6.

Ställningstagande

Centerpartiet anser att läroböcker bör utformas ur ett jämställdhetsperspektiv. Läroböckernas utformning kan förbättras för att öka läsviljan och förståelsen för teknikens möjligheter och begränsningar. Det omvända gäller de böcker som behandlar tidigare traditionellt kvinnliga ämnesområden.

6. Jämställdhetslagens tillämpning i skolan (punkt 4) – fp, c, mp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp), Sofia Larsen (c) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub271 yrkande 19 och

2003/04:A302 yrkande 3.

Ställningstagande

Jämställdhetslagstiftningen bör göras tillämplig i skolsystemets samtliga stadier. De villkor som finns i jämställdhetslagen bör även gälla för elever inom grundskola och gymnasium. Kommunerna och skolan måste tillsammans ta ansvar så att skolans arbetsmiljö blir bra utifrån arbetsmiljö-, jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv och blir befriad från alla slags trakasserier.

7. Jämställdhet inom högskolan (punkt 5) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub499 yrkande 10

samt avslår motionerna

2003/04:Ub319 och

2003/04:Ub390 yrkande 6.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att det är viktigt att gå till botten med bristen på jämställdhet i högskolan. Ur ett kunskapsutvecklingsperspektiv kan mans- eller kvinnodominerande student-, lärar- och forskargrupper förlora infallsvinklar till problem och möjliga lösningar. Det innebär också ett resursslöseri att försnäva rekryteringsbasen med t. ex. könsberoende begränsningar.

Jämställdhet är en fråga om erkännande, rättvisa och kvalitet i den högre utbildningen. Det måste också t.ex. vara enkelt att göra studieuppehåll för barnledighet för både kvinnor och män.

8. Jämställdhet inom högskolan (punkt 5) – c

av Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub390 yrkande 6

samt avslår motionerna

2003/04:Ub319 och

2003/04:Ub499 yrkande 10.

Ställningstagande

Centerpartiet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om förbättrad jämställdhet inom högskolan. Ett aktivt jämställdhetsarbete är viktigt för att behålla en hög kvalitet på den högre utbildningen. En ökning av andelen kvinnor är viktig för att behålla en hög kvalitet på den högre utbildningen.

9. Åtgärder mot diskriminering i högskolan (punkt 6) – fp, mp

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub414 yrkande 20.

Ställningstagande

Vi anser att åtgärder bör vidtas för att stoppa könsdiskrimineringen. Män och kvinnor skall ha samma, inte bara formella utan självfallet också reella, möjligheter att göra sig gällande i den akademiska världen. All form av diskriminering skall bekämpas.

10. Genusperspektiv i medicinska m.fl. utbildningar (punkt 7) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub350 yrkande 2

samt bifaller delvis motionerna
2003/04:Ub354 och
2003/04:Ub359
samt avslår motion
2003/04:A302 yrkande 1.

Ställningstagande

Folkpartiet anser att läkarutbildningen och alla vårdutbildningar bör åläggas att ha ett könsperspektiv i undervisningen. Om inte läkarna i sin utbildning åläggs att studera var, när och hur den kvinnliga kroppen reagerar annorlunda än mannens, kommer samma felaktiga diagnoser att upprepas även fortsättningsvis. Därför bör läkarutbildningen innehålla ett könsperspektiv. Det samma bör naturligtvis gälla alla vårdutbildningar.

11. Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären (punkt 8) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2003/04:Ub509 yrkande 2 och
2003/04:A371 yrkande 25
samt bifaller delvis motion
2003/04:Ub390 yrkande 25.

Ställningstagande

Kristdemokraterna anser att karriärvägarna inom forskningen måste förbättras så att familjebildning och forskarkarriär kan förenas. En viktig förutsättning för att tillgodose den ökade efterfrågan på yngre medarbetare med lång och kvalificerad högskoleutbildning är att förbättra möjligheterna att förena familjebildning och forskarutbildning. Regeringen bör uppdra åt Högskoleverket att upprätta en handlingsplan för att bryta ned de traditionella könsmaktsstrukturen på högskolor och universitet samt verka för att det blir möjligt även för kvinnliga forskarstuderande att bilda familj och skaffa barn under studietiden. Det är anmärkningsvärt att kvinnliga doktorander ofta upplever sig diskriminerade på grund av sitt kön. Det är tydligt att könsmaktsstrukturen fortfarande är starka i den akademiska världen. Många kvinnliga doktorander betraktar det som uteslutet att bli gravida och få barn under tiden de går sin utbildning. De kvinnor som berättar att de planerar att skaffa barn kan få svårigheter att få utbildningsbidrag. Detta måste förändras.

12. Jämställdhet inom forskarutbildningen och i forskarkarriären (punkt 8) – fp, c

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Sofia Larsen (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub390 yrkande 25

samt bifaller delvis motionerna

2003/04:Ub509 yrkande 2 och

2003/04:A371 yrkande 25.

Ställningstagande

En viktig förutsättning för att öka genomströmningen av andelen kvinnor i den högre utbildningen och få kvinnor att satsa på den akademiska karriären är att det finns möjligheter till att arbeta under ekonomiskt trygga omständigheter. Därför är genomförandet av doktorandtjänster och andra tjänster de kanske två enskilt viktigaste åtgärderna för att stimulera kvinnor att påbörja den akademiska karriären.

13. Kvinnliga doktoranders utsatthet (punkt 9) – kd, mp

av Inger Davidson (kd) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub509 yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt Doktorandspegeln 2003 upplever en tredjedel av doktoranderna någon grad av särbehandling på grund av könstillhörighet. Kvinnorna upplever en högre grad av särbehandling. Dialogen med handledare fungerar inte lika bra som för männen, kvinnorna känner sig mindre accepterade av forskarkollektivet, och studiemiljön känns mindre positiv. Det är därför viktigt att särskilt se över situationen för kvinnliga forskare. Alla former av sexuella trakasserier måste kraftfullt beivras.

**14. Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m. (punkt 10) –
kd**

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub509 yrkande 4 och

2003/04:A371 yrkande 4

samt avslår motionerna

2003/04:Ub350 yrkandena 1, 3, 4 och 5,

2003/04:Ub420,

2003/04:Ub465 samt

2003/04:So394 yrkande 11.

Ställningstagande

Inom vården behandlas män och kvinnor ibland olika trots att de uppvisar samma sjukdomssymtom. Man har funnit att kvinnor oftare blir feldiagnostiserade och får sämre behandling än män vid hjärtsjukdomar. Rapporter har också kommit om att män oftare får nya och dyrare läkemedel än kvinnor. Medicinsk forskning har av tradition ofta utgått från män, trots att äldre kvinnor är de största medicinanvändarna. Anslagen till forskning om kvinnors, och särskilt äldre kvinnors, hälsa, sjukdom och medicinanvändning behöver därför ökas. Lärosätena måste också ta ansvar för att högskolelärarna är väl förtrogna med jämställdhetsfrågor och genusperspektiv.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Jämställdhet inom utbildning och forskning – m

av Sten Tolgfors (m), Tobias Billström (m) och Per Bill (m).

Jämställdhet är en fråga om vilket samhälle våra barn skall växa upp i, om vilket samhälle människor vill leva i. Det är en fråga om rättvisa att ingen skall särbehandlas negativt på grund av sitt kön.

Jämställdhetspolitiken måste bygga på principen om alla människors lika värde och på varje människas rätt till respekt för sin person, sina val och sina känslor. All form av förtryck, diskriminering och negativ generalisering skall och måste motverkas. Människor har rätt att betraktas som individer och inte som delar av en viss kvotgrupp som godtyckligt tillskrivs vissa egenskaper uppifrån.

Ett samhälle där människor särbehandlas negativt på grund av kön eller ursprung är inskränkt och dess utveckling stannar av.

I skolans och den högre utbildningens arbete skall varje form av diskriminering aktivt motverkas och dessa perspektiv speglas.

2. Genusperspektiv inom medicinsk forskning m.m. (punkt 10) – v

av Britt-Marie Danestig (v)

Vänsterpartiet ser positivt på att den specialiserade forskningen utvecklas. Samtidigt finns det risk för att grundforskning inom andra, mindre lönsamma och glamorösa, områden kan trängas undan. Det är betydelsefullt att vid prövning av forskningsanslag inom området hälso- och sjukvård, och till detta närliggande områden, anlägga ett köns- och klassperspektiv samt att göra en avvägning i förhållande till den prioriteringsordning som riksdagen fastställt. Vänsterpartiet kan konstatera att forskning om och med kvinnor är eftersatt, trots att både sjukdomar och behandling berör båda könen. Det gäller även forskningsområden som domineras av kvinnor, exempelvis omvårdnadsforskningen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2003

2003/04:Ub271 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhet i skolan och inom idrottsrörelsen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att jämställdhetslagen skall gälla fullt ut även inom skolan.

2003/04:Ub319 av Johan Linander och Lena Ek (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att studenter vid högskolor skall jämföras med arbetstagare i de delar av arbetsrätten som rör integritet och arbetsskydd liksom hela jämställdhetslagen.

2003/04:Ub350 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ingen forskning om människokroppen, annat än i undantagsfall, får baseras på en population bestående av mindre än 40 % av vardera könet för att få statliga anslag beviljade.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att läkarutbildningen och alla vårdutbildningar åläggs att ha ett könsperspektiv i undervisningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en grupp bör tillsättas med uppdrag att se över de forskningsanslag som ges och att de tillvaratar könsperspektivet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett kvinnoforskningscentrum för vården bör förläggas till Göteborg.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att begära att Socialstyrelsen ser över forskning om kvinnor i vården.

2003/04:Ub352 av Veronica Palm och Luciano Astudillo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhetsarbete i förskolan.

2003/04:Ub354 av Inger Nordlander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om köns- och genusperspektiv i läkarutbildningen.

2003/04:Ub359 av Chatrine Pålsson och Rosita Runegrund (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att genusperspektivet blir obligatoriskt i läkarutbildningen.

2003/04:Ub367 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning.

2003/04:Ub371 av Cecilia Wigström (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förskolans läroplan måste ses över så att samtliga förskolor får i uppdrag att genomföra feministiska jämställdhetsplaner.

2003/04:Ub382 av Birgitta Ohlsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att såväl kommunala som fria förskolor skall omfattas av obligatoriska feministiska jämställdhetsplaner för förskolan.

2003/04:Ub388 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra all undervisning.

2003/04:Ub390 av Håkan Larsson m.fl. (c):

6. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om förbättrad jämställdhet inom högskolan.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av jämställdhet inom forskarvärlden.

2003/04:Ub392 av Håkan Larsson m.fl. (c):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att jämställdhetsplaner bör upprättas på landets alla skolor.

2003/04:Ub414 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stoppa könsdiskrimineringen.

2003/04:Ub420 av Carina Moberg och Maria Hassan (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa.

2003/04:Ub438 av Inger Davidson m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhetsprojekt inom förskolan.

2003/04:Ub439 av Alf Svensson m.fl. (kd):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhet i skolan.

2003/04:Ub465 av Kerstin Kristiansson Karlstedt och Susanne Eberstein (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnoperspektiv i forskningen.

2003/04:Ub499 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämställdhetsarbetet i högskolan.

2003/04:Ub509 av Inger Davidson m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att karriärvägarna inom forskningen måste förbättras så att familjebildning och forskarkarriär kan förenas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av ett genusperspektiv på forskningens villkor.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnliga doktoranders utsatthet.

2003/04:So394 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en bedömning av forskningspolitiken ur ett klass- och könsperspektiv.

2003/04:A302 av Margareta Andersson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förtydliga genusperspektivet i fler utbildningar.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra jämställdhetslagstiftningen tillämplig i skolsystemets samtliga stadier.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utforma ett samlat program för ökad jämställdhet i den svenska skolan.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utformningen av läroböcker ur ett jämställdhetsperspektiv.

2003/04:A371 av Alf Svensson m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en ökad forskning på äldre kvinnors hälsa, sjukdom och medicinanvändning.
25. Riksdagen begär att regeringen uppdrar åt Högskoleverket att upprätta en handlingsplan för att bryta ned de traditionella könsmaktsstrukturerna på högskolor och universitet samt verka för att det blir möjligt även för kvinnliga forskarstuderande att bilda familj och skaffa barn under studietiden.